

Pojetí tvořivosti v dějinách

PSY 155

9. 3. 2015

Pravěké nálezy

- ⇩ Pracovní nástroje (vznikaly metodou pokus – omyl)
- ⇩ Hudební nástroje
- ⇩ Sošky, malby, kultovní předměty

Tzv. umění – kultovní funkce

- Expresivní role
- Sebeuvědomovací
- Formativní

<http://www.ceskapozice.cz/magazin/scitech/archeologie-zvuku-obor-ktery-ozivuje-davne-rytmy>

Pravěké nálezy

- ⇩ Silný podíl fantazie jako reakce na skutečnost a její chápání
- ⇩ Tvořivost je možno chápat jako způsob adaptace
- ⇩ Diferenciace lidských rolí ve smyslu specializace činností:
  - Sběrač
  - Lovec
  - Pasterec
  - Zemědělec

Pravěké nálezy

↓ Diferenciace probíhala dále také ve smyslu:

Užitkovost vs. čistě estetická funkce pracovních a jiných předmětů

Pozn. pod čarou:

Byli jste v Anthroposu?

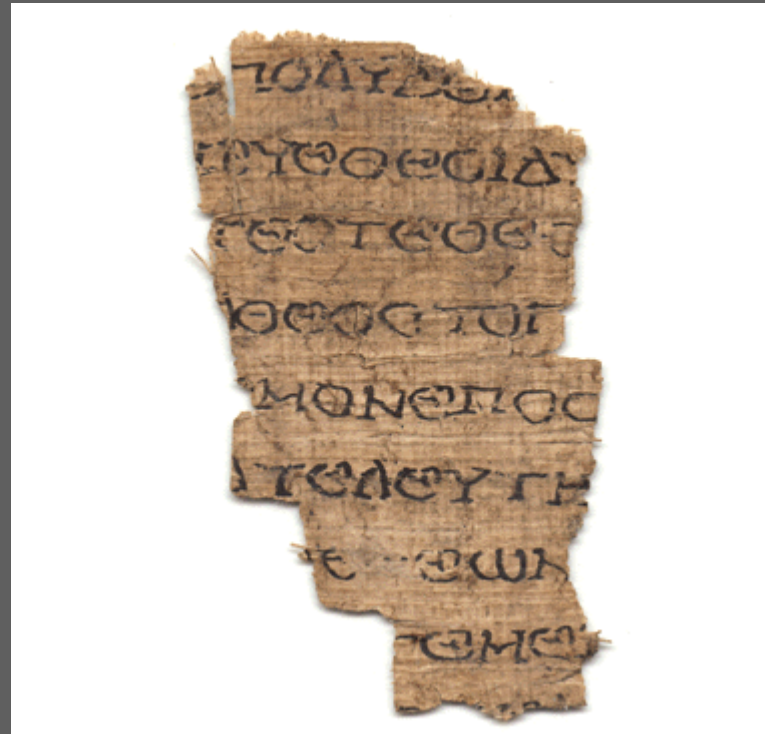
Nejstarší civilizace

↓ Abstrakce – vznik piktogramů a posléze písma

↓ Hmotné artefakty

↓ Literární památky

- Gilgameš
- Íllias
- Odysseia
- Védské hymny
- Bhagavadíta
- Konfuciovy spisy aj.

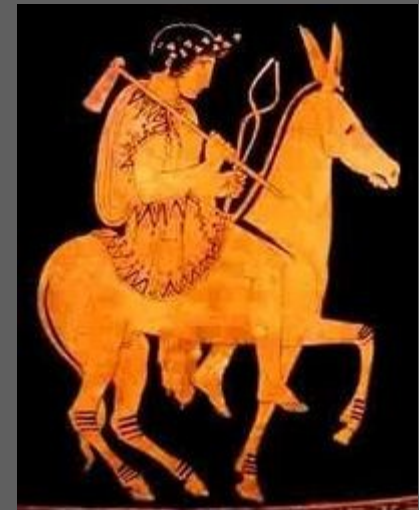

Nejstarší civilizace - zdroje uvažování o procesu tvorby, stvoření, tvořivosti

1) Mytologické systémy jako lidská zkušenost s realitou

2) Filosofie:

- Vědecky tvůrčí práce
- Obecné koncepce, které mají postihnout řád a zákonitosti světa

Nejranější výklad tvorby

↓ Dvoukomorová teorie mysli (Homér, bible) – nespojovat s teoretickým výkladem o 2 hemisférách mozku!!

1. komora mysli : ovládána bohy

Tvůrčí myšlenky pocházejí od bohů, obvykle prostřednictvím Múz

Múzy (pro podporu všeobecných vědomostí 😊)

- ⇩ Kaliopé – epická poezie, heroické verše
- ⇩ Klió - historie
- ⇩ Eros – milostná poezie
- ⇩ Melpomené - tragédie
- ⇩ Polyhymnie - písně, hymny na oslavu bohů
- ⇩ Terpsichoré - tanec
- ⇩ Thálie - veselohra
- ⇩ Uránie - astronomie

1. komora mysli

- ⇩ Bohové přenášeli svém myšlenky z Olympu tím, že inspirovali 1. komoru mysli
- ⇩ Hésiodos, Homér – hrdinové jednají pod vedením bohů (adaptace Íllias – velkofilm Trója tento aspekt zcela vyrušila 😊)

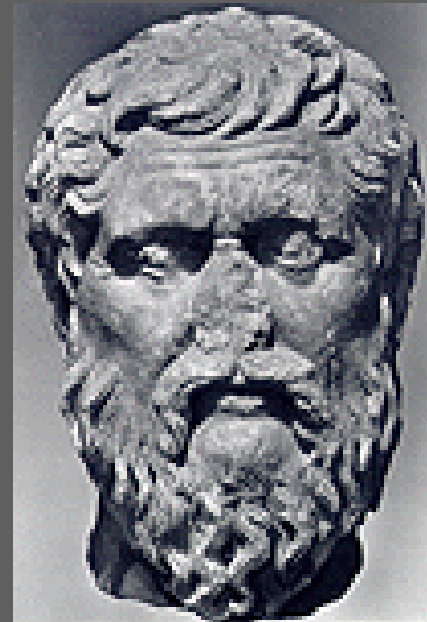

1. a 2. komora mysli

- ⇓ 1. tzv. tvůrčí komora hostila dle této koncepce též „šílenství“ – viz Platón, Aristoteles
- ⇓ Nikoliv však v dnešním smyslu duševního onemocnění
- ⇓ 2. komora mysli:
  - účelem bylo vyjádřit inspiraci prostřednictvím obyčejných mechanismů – písmo, řeč
  - mluvčí 1. komory
  - světské myšlenky

Platón (427 – 347 př. Kr.)

- ⇓ Tvoření je ekvivalent plození
- ⇓ Od neexistence k bytí
- ⇓ Umění se dělí na:
  - božské (pocházející od bohů, adorace)
  - nepotřebné (odraz odrazu)

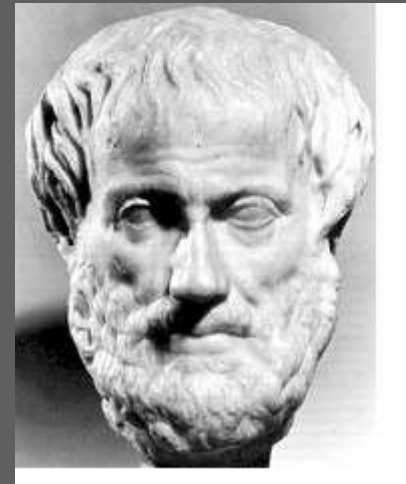
Platón (427 – 347 př. Kr.)

- ↓ Potřeba „tvořit“ je slučována s touhou po nesmrtelnosti
- ↓ Tvůrčí proces byl provázen stavou „krásného šílení“ (deia mania) pod patronací Dionýsa nebo Múz

Aristoteles (384 – 322 př. Kr.)

- ↓ Katartická funkce umění
- ↓ Poznání věcí je důsledek vlastních myšlenek jedince na základě „asocianismu“
- ↓ Kritika představy dvou komor mysli

Zlatý věk – Řecko (500 – 200 př. Kr.)

- ⇩ Vznikla většina dnešních západních literárních a politických forem a umění
- ⇩ Většina disciplín současné vědy:

- ▣ Historie
- ▣ Medicína
- ▣ Matematika
- ▣ Filosofie

Zlatý věk – Řecko (500 – 200 př. Kr.)

↓ Moses Hadas (1965): koncentrace „tvořivosti“ v tomto období byla způsobena nepřítomností překážek na cestě za poznáním jako u jiných velkých civilizací.

- Ekonomické zajištění
- Otrokářský systém
- Absence jednotné náboženské víry (církve, dogmat)

Řecké pohanství vs. křesťanské postoje

- ↓ Polyteismus umožňoval volbu
- ↓ Autonomie jedince byla bez hranic (tedy alespoň svobodných občanů 😊)
- ↓ Hlavním cílem umění je získání uznání, pocty /viz soutěže a slavnosti)
- ↓ Autorství Řeků (i hrncíři) vs. bezejmenost středověku (umění pro slávu a vyšší poctu Boží)

Sokrates (469 – 399 př. Kr.)

Dialog

Nástroj diskuse

Řešení problému

Umění sporu

Archimedes (287 – 212 př. Kr.)

Heuréka!!!

Transformace úloh,
odpoutání se od
přesného zadání
otázky (předobraz
divergentního
myšlení)

Starověký Řím

⇩ Objevuje se proud duševního stoicismu

⇩ Morální aspekt tvorby

Quintus Flaccus – Ars poetica – zdravý rozum jako zdroj poezie

Marcus Aurelius (121 – 180 n. l.):

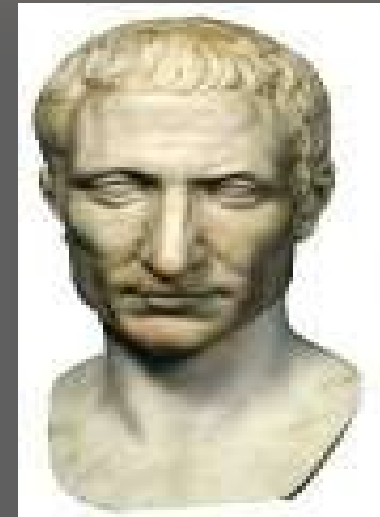
- snaha o sebeutváření
- empatii
- nutnost nezávislosti soudu
- neúnavnosti duševní činnosti

Panteon

⇩ Uctívání „skvělých duchů“

- Vojevůdci
- Politikové
- Řečníci
- Básníci
- Filosofové

Nepatří sem výtvarníci – pouhé „řemeslo“

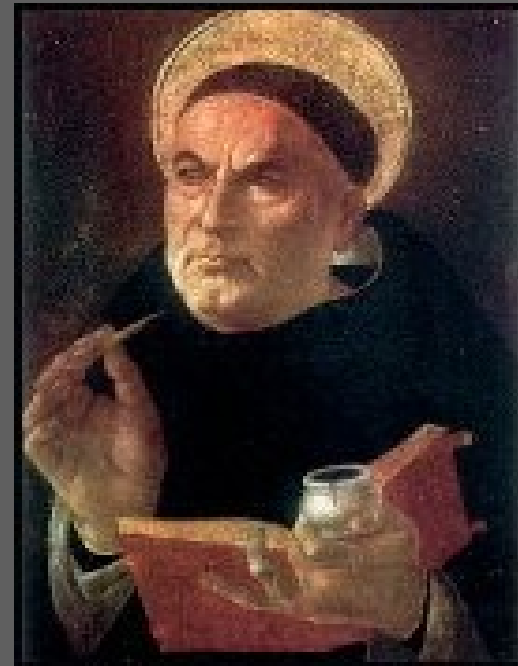
Středověk

- ↓ Potlačuje zájem o osobnost tvůrce
- ↓ Orientace na ideál světce
- ↓ Vliv platonských myšlenek – božská podstata tvorby

Tomáš Akvinský (1225 – 1274)

- ⇩ Bůh jako tvůrce „všeho z ničeho“
- ⇩ Creator ex nihilo
- ⇩ Kodex zásad pro umělce:
má vést tvůrce od
zobrazování pozemské krásy
k symbolickému naznačování
nadpozemské krásy

Roger Bacon (cca 1210 – 1294)

- ⇩ Odklon od scholastiky
- ⇩ Vědění je moc a síla
- ⇩ Schopnost provádět pokusy je základem poznání

Renaissance

- ↓ Pozornost se obrací k tvůrci
- ↓ Touha po nesmrtelnosti
- ↓ Touha po zanechání něčeho trvalého, vzdorujícího smrti

Renesance

- ⇩ Obrat k výlučným činnostem
- ⇩ Bůh je sice Stvořitel, jeho činem je však jednorázové stvoření, dále je svět přetvářen samotnými lidmi
- ⇩ Odlišuje se „umění“ od „napodobení“
- ⇩ Snaha o dosažení uznání již za pozemského života (fama et gloria)

Leonardo da Vinci (1452 – 1519)

- ↴ Úzké sepětí mezi vědou a uměním
- ↴ Věda je napodobitelná, umění však jedinečné a nepřesnosné

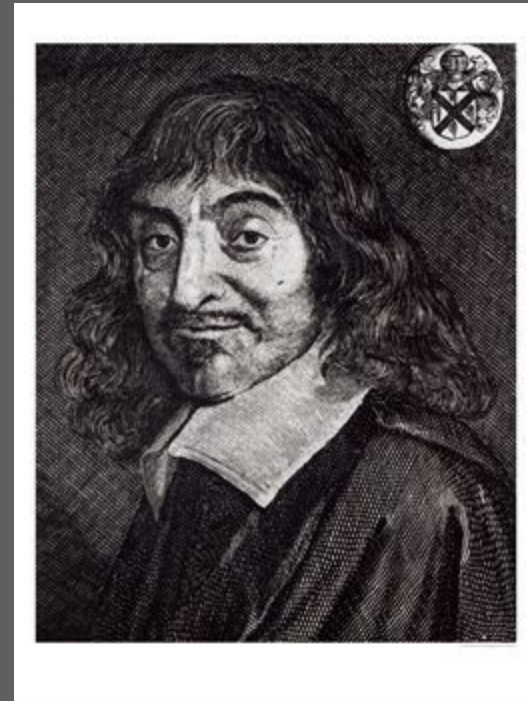
Francis Bacon (1561 – 1626)

- ⇩ Induktivní empirická metoda
- ⇩ 3 základní duševní potence:
  - Rozum (věda)
  - Paměť (historie)
  - Fantazie (poezie)

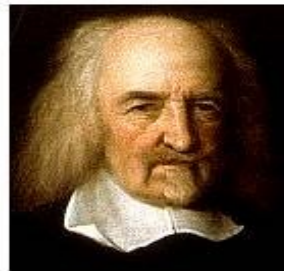
René Descartés (1596 – 1650)

- ⇩ Myšlení jako podstata lidské existence
- ⇩ Základní téma Descartových myšlenek je podobné jako sv. Augustina: Bůh a duše. Pro toto zkoumání však používá specifickou metodu, všechny myšlenky získává dedukcí z nejjednodušších základních pojmů.

Thomas Hobbes (1588 – 1679)

- ↓ Vznáší požadavek fantazie při myšlenkové činnosti
- ↓ Typickým spojením fantazie a rozumu je básnická metafora.

Gottfried Wilhelm Leibniz (1646 – 1716)

↓ Ars inveniendi:

- Kombinatorika (schopnost nalézání problémů, kladení otázek)
- Analytika (pojímána jako řešení problémů)

Shrnutí

- ⇩ Obrat k subjektu tvůrce
- ⇩ V oblibě biografie, autobiografie, úvahy, deníky
- ⇩ Renesanční člověk = univerzalita osobnosti
- ⇩ Nadání a ingénium se v průběhu života rozvíjejí a to tvůrčí prací!
- ⇩ Dále pak baroko – důraz na formu, umnost a eleganci (schönggeist, bell esprit)